

Vragen en antwoorden over de gedragscode soortenbescherming bosbeheer

VBNE | versie 21 maart 2023

Per 31 augustus 2022 is de nieuwe gedragscode soortenbescherming bosbeheer geldig. De gedragscode soortenbescherming bosbeheer bevat gedragsregels voor de omgang met beschermde soorten tijdens de uitvoering van bosbeheerwerkzaamheden. Door te werken volgens de systematiek van de gedragscode hoef je geen ontheffing aan te vragen bij het bevoegd gezag. Er geldt een vrijstelling van overtreding van de verbodsbepalingen uit de Wet natuurbescherming.

In dit document vind je de meest gestelde vragen en antwoorden. Heb je nog vragen die hier niet bij staan, stuur je vraag dan per mail naar Irma Melse (adviseur beheerpraktijk): i.melse@vbne.nl

Algemene vragen over de gedragscode

- **Hoe lang is de gedragscode geldig en wat gebeurt er als er bezwaar wordt ingediend?**

Na goedkeuring door de minister treedt de gedragscode in werking op het moment dat is vastgesteld in het goedkeuringsbesluit. Dat geldt ook wanneer derden bezwaar en beroep tegen het goedkeuringsbesluit aantekenen. Alleen wanneer men bij de rechter in een voorlopige voorzieningsprocedure een schorsing van het goedkeuringsbesluit vraagt - en de rechter dat verzoek toekent - vervalt de werking van deze gedragscode gedurende de schorsingsperiode.

- **Waar moet de ecologisch deskundige aan voldoen?**

De volgende definitie van ecologisch deskundige is in de nieuwe gedragscode opgenomen: "een persoon die ecologisch advies verstrekt of werkzaamheden begeleidt op het gebied van habitats en soorten en die schriftelijk aantoonbare ervaring en specifieke ecologische kennis heeft." Dit kan dus ook gaan om een persoon die al jarenlang inventarisaties uitvoert, maar niet per se een ecologische opleiding heeft gedaan. De jarenlange ervaring moet wel aantoonbaar zijn vastgelegd, bijvoorbeeld in een C.V. Op de website van de RVO staat dezelfde definitie, aangevuld met wat een ecologisch deskundige moet kunnen:

- (her)kent de functionaliteit van leefgebieden van beschermde soorten;
- heeft kennis van de algemeen erkende onderzoeksmethoden;
- kan ecologische werkprotocollen uitwerken;
- kan specifieke maatregelen begeleiden.

- **Zijn alle beschermde soorten opgenomen in de gedragscode bosbeheer?**

Voor zover het habitat van beschermde soorten geheel of gedeeltelijk in bos ligt, vallen ze onder de werking van de gedragscode. Als je volgens de gedragscode werkt en de betreffende beschermde soorten komen voor in het bos, dan is een ontheffing niet nodig. Enkele bijzondere beschermde soorten vallen niet onder de gedragscode. Dit zijn wolf, lynx, vuursalamander, geelbuikvuurpad, vroedmeesterpad en knoflookpad.

- *Check bijlage B van de gedragscode om te zien welke soorten er allemaal onder de gedragscode vallen.*

- **Welke werkzaamheden kan ik het hele jaar door uitvoeren?**

In de nieuwe gedragscode is een lijst opgenomen met werkzaamheden die je het hele jaar door kunt uitvoeren. Dit zijn:

- uitvoeren van monitoring, inventarisatie en boomveiligheidscontrole;
- houtmeting;
- uitvoeren van toezicht en handhaving;
- markeren van bomen (blessen), flora- en fauna-elementen, werkpaden en houtstapelplaatsen;
- onderhoud aan weglichaam en berm van bospaden en -wegen;
- handmatig rooien, kneuzen of breken van vegetatie, bijvoorbeeld met (elektrische) handzaag of schaar;
- op snoeien van staande bomen met handgereedschap;
- aanplanten van bomen en struiken met handgereedschap;
- afkorten en stapelen van stammen aan bospaden of -wegen;
- plaatsen, wegnemen of onderhouden van recreatieve voorzieningen, zoals routepalen, informatieborden en banken;
- plaatsen, wegnemen of onderhouden van afrastering;
- plaatsen, wegnemen of onderhouden van preventiemiddelen tegen wildschade, zoals plantkokers.

➤ *Zie pagina 19 in de gedragscode*

- **Hoe verhoudt de gedragscode zich tot andere wetgeving bijvoorbeeld ter bescherming van cultuurhistorie?**

De gedragscode soortenbescherming bosbeheer waarborgt dat je als beheerder bij de uitvoering van reguliere boswerkzaamheden zorgvuldig handelt ten aanzien van alle beschermde soorten die in bossen kunnen voorkomen. Daarnaast geldt in bossen natuurlijk ook andere wet- en regelgeving. Bijvoorbeeld de bescherming van houtopstanden door de Wet natuurbescherming en de bescherming van cultuurhistorische elementen door de Erfgoedwet. Als beheerder moet je tijdens bosbeheer met al deze aspecten rekening houden. De regels in de gedragscode hebben alleen betrekking op beschermde soorten.

Vragen over het werkprotocol

- **Hoe werkt het werkprotocol soortenbescherming bosbeheer?**

Het werkprotocol soortenbescherming bosbeheer is in de plaats gekomen van de checklist. De aannemer (uitvoerder) en beheerder (opdrachtgever) ondertekenen het werkprotocol. Dit was bij de checklist ook het geval. Daarnaast ondertekent de begeleidende ecologische deskundige het werkprotocol. Dit is nieuw. Het ondertekende werkprotocol moet tijdens de uitvoering ter plekke aanwezig zijn (in alle machines en in de schaftgelegenheden) en worden bewaard. Dit laatste gold ook voor de checklist.

- **Wat moet ik invullen bij wettelijk belang in het werkprotocol?**

In de Wet natuurbescherming staat dat je alleen met de gedragscode soortenbescherming bosbeheer mag werken als je werkzaamheden uitvoert die onderstaande wettelijke belangen dienen. Dit betekent dat de reguliere boswerkzaamheden die je uitvoert nodig zijn voor een of meerdere van bovenstaande doelen. In het werkprotocol kruis je aan welke van toepassing is en geef je een korte toelichting. Hieronder geven we een aantal voorbeelden:

- ter bescherming van de (wilde) flora en fauna: onder dit belang vallen alle werkzaamheden waarmee je (wilde) flora en fauna beschermt. Om soorten te beschermen kan het nodig zijn om bepaalde boomsoorten in te brengen of juist te

verwijderen. Denk bijvoorbeeld aan het bestrijden van invasieve exoten die inheemse soorten verdringen;

- voor het in stand houden van de natuurlijke habitats: dit belang zal in de meeste gevallen van toepassing zijn. Met het in stand houden van natuurlijke habitats bedoelt de wet dat het leefgebied van verschillende beschermde dieren en planten in het bos behouden blijft. Door boswerkzaamheden uit te voeren waarmee je structuur en variatie creëert, draag je hieraan bij. Het kan gaan om het maken van open plekken of het behouden van een bepaald bostype voor specifieke soorten, zoals hakhoutbeheer. Ook het realiseren van gevarieerde bossen die klimaatbestendig zijn valt hieronder. Daarmee zorg je namelijk dat natuurlijke habitats ook in de toekomst in stand blijven;
- ter voorkoming van ernstige/belangrijke schade aan bossen: bij ernstige/belangrijke schade aan bossen kan je denken aan bossen die te kampen hebben met droogte en aangetast zijn door letterzetter of andere ziektes en plagen. Boswerkzaamheden die je uitvoert om belangrijke schade te voorkomen vallen onder dit belang;
- in het belang van de openbare veiligheid en de volksgezondheid: dit belang betreft boswerkzaamheden die veiligheidsrisico's beperken. Dit kan zijn het omvormen van monocultuur naaldhout tegen brandgevaar, het stimuleren van bosvariatie tegen stormkwetsbaarheid en het preventief weghalen van dood hout langs wegen en paden. De vele ecosystemendiensten die bossen leveren hebben een positieve invloed op de volksgezondheid: CO2 opslag, fijnstof afvang, schoon water, een gezonde leefomgeving en recreatiemogelijkheden. In zeker zin dragen boswerkzaamheden dus ook bij aan de volksgezondheid;
- andere dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van economische redenen: van dit belang zal in het reguliere bosbeheer niet vaak sprake zijn. Onder groot openbaar belang wordt bijvoorbeeld verstaande de aanleg van een Rijksweg of grensoverschrijdend bedrijventerrein.

➤ *Zie pagina 14-15 in de gedragscode*

Vragen over herpetofaunazones

- **Is elk nat bos of boszone langs een heideterrein een herpetofaunazone?**

Nee. De gedragsregels over herpetofaunazones gelden alleen in het geval er beschermde amfibieën of reptielen in het betreffende natte bos of heideterrein zitten. Is geen van de genoemde beschermde amfibieën of reptielen - genoemd in Bijlage B – aanwezig? Dan is er geen sprake van een herpetofaunazone en hoef je de betreffende gedragsregels niet te volgen. Let op: van de drie groene kikkers die in Nederland voorkomen is alleen de poelkikker beschermd. Wel is determinatie van de poelkikker versus de bastaardkikker en soms ook de bruine kikker lastig en is hiervoor vaak specialistische kennis nodig.

➤ *Zie hoofdstuk 9.4 maatregelen voor herpetofauna*

- **Hoe zit het met een bos vol met voortplantingswateren voor amfibieën en de beperkingen in de betreffende herpetofaunazone?**

In een zone van 350 meter rond voortplantingswateren gelden beperkingen voor boswerkzaamheden alleen als daar beschermde amfibieën voorkomen. Wanneer dat het geval is, mag je jaarlijks op maximaal 5% van de totale bosoppervlakte groepenkap uitvoeren. Wanneer in een bos meerdere voortplantingswateren voorkomen, zullen de zones elkaar overlappen. In dat geval geldt de 5% regel - en de andere beperkingen - in het gehele bosgebied waar de zones liggen of elkaar overlappen. Let op: voor uitkap, dunningen en hakhout gelden de beperkingen niet. Wanneer sprake is van een beekloop door of langs een bos, check dan goed vooraf of beschermde amfibieën daarin voorkomen. Veel beschermde amfibieën geven de

voorkeur aan stilstaande en visvrije geïsoleerde wateren en zul je daarom niet snel in stromende beken aantreffen. Raadpleging van de NDFF kan hier behulpzaam zijn.

➤ [Zie hoofdstuk 9.4 maatregelen voor herpetofauna](#)

- **In herpetofaunazones van vochtige of natte bosdelen zorgt het [werken met tracks](#) voor minder schade aan de bodem en de daar aanwezige flora en fauna. Voor drogere bosdelen in herpetofaunazones is dat maar de vraag. Waarom moet ik daar ook tracks gebruiken?**
De gedragscode gaat ervan uit dat tracks in alle omstandigheden zorgen voor minder bodembelasting, en daarmee minder schade aan daar voorkomende beschermde soorten. Als er nieuwe, onderbouwde inzichten zijn dat dit voor droge terreindelen niet opgaat, dan nemen we dat mee in de volgende evaluatie van de gedragscode. Het doel van deze regel is om de bosbodem zo min mogelijk te verstoren en te verdichten.
➤ [Zie hoofdstuk 9.4 maatregelen voor herpetofauna](#)
- **In herpetofaunazones mag ik niet over [kleinschalig reliëf](#) rijden. Wat valt onder kleinschalig reliëf?**
Elke bosbodem kent enige mate van reliëf, maar dat is niet wat met de maatregel in de gedragscode wordt bedoeld. Met name reptielen hebben behoefte aan zon- en schaduwplekken, liefst op korte afstand van elkaar. Walvormige structuren - zoals wildwallen (vaak gedegradeerd tot steilranden), grenswallen en zandheggen - zijn belangrijke elementen voor beschermde reptielen, daarom mag je daar niet overheen rijden. Denk bij kleinschalig reliëf dus niet in centimeters, maar in decimeters en groter.
➤ [Zie gedragsregel 22](#)
- **In herpetofaunazones mag ik niet rijden over [kleinschalig reliëf](#). Hoe kan ik omgaan met [langwerpige greppels](#) die mijn gebied doorkruisen?**
Het is niet altijd mogelijk of wenselijk om geheel om langwerpige greppels heen te rijden, omdat je dan een veel groter gebied met materieel betreedt. Een mogelijkheid is om geoogst hout op 1 plek in de greppel te leggen. Door over dit hout te rijden, blijft de greppel zelf intact. Na afloop van de werkzaamheden kan je het hout uitrijden. Overleg altijd met de ecologisch deskundige wat de beste aanpak is.
➤ [Zie gedragsregel 22](#)

Vragen over de algemene maatregelen (gedragsregels 1 t/m 10)

Over deze gedragsregels zijn nog geen vragen binnengekomen.

Vragen over de maatregelen bij vellen van bomen (gedragsregels 11 t/m 17)

- **Hoe ga ik in het kader van de gedragscode om met locaties met [dode fijnsparren](#)?**
Calamiteiten vallen niet meer onder de gedragscode. Bij acuut of korte termijn gevaar voor de veiligheid kan je de betreffende bomen per direct verwijderen. Wanneer het gaat om dode opstanden fijnspar die geen acuut gevaar opleveren, check dan eerst of er beschermde soorten voorkomen. Zo niet, dan hoef je de gedragscode niet te gebruiken. Als er wel beschermde soorten aanwezig zijn, dan kan je onder de gedragscode maximaal 0,5 hectare groepenkap toepassen. Als het nodig is om grotere oppervlakten te verwijderen, dan moet je een ontheffing aanvragen bij het bevoegd gezag.
- **In welke periode kun je bosbeheerwerkzaamheden uitvoeren als de [vermiljoenkever](#) voorkomt in het betreffende bosgebied?**

Slechts voor een deel van de boswerkzaamheden gelden beperkingen bij de aanwezigheid van vermiljoenkever. In leefgebied van vermiljoenkever worden bijzondere keverbomen ontzien (gedragsregel 11). Voor de vermiljoenkever gaat het om staande of liggende dode bomen met schors, of nog levende bomen met dode zware takken met schors. De vermiljoenkever heeft een voorkeur voor populier, maar ook in een groot aantal andere soorten in niet te droge bossen kunnen ze aanwezig zijn. Ook in net omgezaagde dode bomen met schors kunnen zij zich vestigen. Vanaf 1 maart gaan volwassen kevers op zoek naar eiafzetplekken. De larven blijven minstens 2 jaar in het hout zitten. Daarom mag je in de periode 1 maart – 15 maart (twee weken voor de werkstop) gekapte boomstammen alleen nog afvoeren als ze korter dan 4 dagen in het bos liggen (gedragsregel 23). Daarna moeten ze in het bos achterblijven. Het is dus belangrijk om in bossen waar vermiljoenkever aanwezig is houtstammen direct af te voeren.

➤ [Zie gedragsregel 11 en 23](#)

- **Kan ik een [schermkap ruimtelijk variëren](#) over het maximale oppervlak van 2 hectare, dus op sommige plekken meer openheid dan op andere?**

Ja, dat kan. In de gedragscode staat: “Schermkap wordt beperkt tot vlaktes van maximaal 2 ha per locatie. Na de eerste vellingsronde blijft een scherm met ten minste 15 m² /ha grondvlak behouden (zie ook paragraaf 6.1). Wanneer het scherm daarna in verschillende vellingsrondes gefaseerd wordt teruggebracht, mag het grondvlak van het scherm tot tien jaar na de eerste vellingsronde niet kleiner worden dan 7,5 m² /ha; daarna gelden geen beperkingen meer ten aanzien van het scherm. Tijdens de verschillende vellingen in de tijd onder een overblijvend scherm moet zoveel mogelijk structuur en specifieke elementen ten behoeve van de bosgebonden flora en fauna worden behouden. Denk aan staand en liggend dood hout, variatie in grootte van open plekken en gesloten en open opstanden.” Hoe het scherm er precies uitziet na de eerste vellingsronde is aan de beheerder. Je moet tenminste 15m²/ha grondvlak behouden en tot 10 jaar na de eerste vellingsronde moet er een grondvlak van minimaal 7,5 m²/ha overblijven.

➤ [Zie paragraaf 6.1](#)

- **Mag ik bomen binnen de 50 meter vellingsvrije zone rond een horstboom [ringen](#)?**
Machinaal opsnoeien van staande bomen is een van de boswerkzaamheden waar de gedragscode op van toepassing is. Het ringen van bomen valt hieronder. Een horstboom is een bijzondere nestboom. Deze mag je niet vellen en ook niet ringen. Ook de bomen die rondom de horstboom staan mag je niet vellen of ringen, om te voorkomen dat de horstboom zijn functie verliest. Binnen 50 meter van een bijzondere nestboom waarin zich een bewoond nest bevindt, worden geen vellingswerkzaamheden uitgevoerd. Als er broedgevallen aanwezig zijn, mag je in deze zone niet (machinaal) ringen. Buiten de broedperiode kan dit wel, waarbij de horstboom zelf en de bomen daaromheen dus gespaard blijven. Horsten zijn jaarrond beschermd. Bij gedragsregel 13 gaat het er om dat broedende roofvogels niet verstoord worden.

➤ [Zie gedragsregels 11 en 13](#)

Vragen over de aanvullende maatregelen in de broedperiode (gedragsregels 18 t/m 19)

- **Hoe is de [broedperiode](#) gedefinieerd in de nieuwe gedragscode?**
In de nieuwe gedragscode is de broedperiode hetzelfde gedefinieerd als in de oude gedragscode. We hanteren daarbij de periode 15 maart – 15 juli. Het kan zijn dat je te maken hebt met een laat voorjaar, waardoor vogels later broeden. In dat geval bepaalt de ecologisch deskundige tot wanneer je nog kan werken. Deze flexibiliteit is hetzelfde als in de oude gedragscode.

➤ [Zie bij de begrippen op bladzijde 7](#)

- **Tot wanneer mag ik machinaal planten?**
Handmatig aanplanten van bomen en struiken valt onder de werkzaamheden die je jaarrond mag uitvoeren. Machinaal planten is alleen toegestaan buiten de broedperiode.

Vragen over de maatregelen bij inzet van rijdend materieel (gedragsregels 20 t/m 24)

- **In welke periode kun je bosbeheerwerkzaamheden uitvoeren als de vermiljoenkever voorkomt in het betreffende bosgebied?**
Slechts voor een deel van de boswerkzaamheden gelden beperkingen bij de aanwezigheid van vermiljoenkever. In leefgebied van vermiljoenkever worden bijzondere keverbomen ontzien (gedragsregel 11). Voor de vermiljoenkever gaat het om staande of liggende dode bomen met schors, of nog levende bomen met dode zware takken met schors. De vermiljoenkever heeft een voorkeur voor populier, maar ook in een groot aantal andere soorten in niet te droge bossen kunnen ze aanwezig zijn. Ook in net omgezaagde dode bomen met schors kunnen zij zich vestigen. Vanaf 1 maart gaan volwassen kevers op zoek naar eiafzetplekken. De larven blijven minstens 2 jaar in het hout zitten. Daarom mag je in de periode 1 maart – 15 maart (twee weken voor de werkstop) gekapte boomstammen alleen nog afvoeren als ze korter dan 4 dagen in het bos liggen (gedragsregel 23). Daarna moeten ze in het bos achterblijven. Het is dus belangrijk om in bossen waar vermiljoenkever aanwezig is houtstammen direct af te voeren.
➤ *Zie gedragsregel 11 en 23*
- **Ik mag tenminste 70% van een herpetofaunazone niet berijden, hoe zit het met werkpaden in herpetofaunazones?**
Wanneer je met vaste dunningspaden werkt die 20m of 40m uit elkaar liggen, dan berijd je minder dan 30% van de herpetofaunazone en voldoe je aan de gedragscode.
➤ *Zie gedragsregel 22*
- **Hoe kan ik omgegaan met werkpaden die vol lopen met kamperfoelie en boswilg?**
Volgens gedragsregel 21 mag je niet rijden over zeldzame waardplanten van beschermde vlinders, zoals kamperfoelie en boswilg. Als beheerder maak je zelf de afweging of je hier overheen kan rijden op basis van de volgende vragen:
1) komen de beschermde vlinders voor in het bosgebied? Of bestaat de kans dat ze vanuit een aangrenzend gebied kunnen migreren? Dit zegt iets over het belang van de aanwezigheid van de waardplanten.
2) zijn de waardplanten zeldzaam in het betreffende bosgebied? Of komen de soorten veel breder voor? In het laatste geval kan je wel over het werkpad rijden.
➤ *Zie gedragsregel 20 en 21*
- **Hoe ga je om met een vast dunningspad dat door een kapvlakte loopt? Kun je dan niet over de kapvlakte rijden en moet je er omheen?**
Als er een vast dunningspad/werkpad door een kapvlakte loopt, kan je van dat pad gebruik maken. Je kan dit pad beschouwen als een werkpad met aan weerszijden een kapvlakte. De kans dat er beschermde soorten aanwezig zijn op het pad is klein, omdat het pad al in gebruik is. Het is wel aan te raden om dit te checken. Daarnaast geeft in dit geval een nieuwe route rondom een kapvlakte meer schade dan het gebruik van het bestaande pad.
➤ *Zie gedragsregel 22*

Vragen over de maatregelen bij bodembewerking (gedragsregels 25 t/m 27)

- **Hoe zit het met aanleggen of verleggen van onverharde recreatieve paden?**

Onder de nieuwe gedragscode kan je alleen bestaande onverharde recreatieve paden lokaal verleggen. Zoals het verleggen van een pad dat door een omgevallen boom niet meer begaanbaar is of het verleggen van een pad vanwege de nabijheid van burchten of andere verstoringsgevoelige habitats. Het aanleggen van nieuwe onverharde recreatieve paden kan niet onder de gedragscode plaatsvinden. Als bij de aanleg het risico bestaat dat je beschermde soorten beschadigd of verstoord, moet je een ontheffing aanvragen bij het bevoegd gezag.

➤ [Zie gedragsregel 26](#)

- **Geldt de 50% regel bij bodembewerking op de locatie zelf of verspreid over een aantal locaties?**

De 50% regel bij bodembewerking uit gedragsregel 27 geldt per locatie.

➤ [Zie gedragsregel 27](#)

Vragen over onvoorziene omstandigheden (gedragsregels 28 t/m 29)

- **Hoe zit het met calamiteitenkap en de nieuwe gedragscode?**

Wanneer je werkzaamheden, zoals het vellen van houtopstanden of het ruimen van materiaal, niet kan uitstellen - omdat er acuut of op korte termijn gevaar is voor de openbare veiligheid of de volksgezondheid - dan kan je deze maatregelen direct uitvoeren. In deze situatie is de gedragscode niet van toepassing, maar is sprake van overmacht in noodtoestand. Als er sprake is van acuut gevaar voor veiligheid of volksgezondheid, haal dan vooral die bomen weg die zorgen voor het acute gevaar. Als er geen sprake is van acuut gevaar - bijvoorbeeld verspreid staande dode fijnsparren in een opstand - dan kun je de gedragscode gebruiken en betreffende gedragsregels volgen. Wanneer je meer dan 0,5 hectare wilt vellen, kan je de gedragscode niet gebruiken. Als er op het moment van de ingreep beschermde soorten aanwezig zijn in het betreffende perceel, dan is een ontheffing nodig. De omgang met beschermde soorten en toepassing van de gedragscode staat los van de kapmelding die je in het geval van vellingen bij de provincie moet doen.

➤ [Zie Gedragsregel 28](#)